

Plast - evigvarig produkt som gjør stor skade

Plasten er overalt og den er laget for å vare. For hvert nytt bruksområde dukker det gjerne opp ett eller flere nye miljø-, helse- eller avfallsproblem. Mye tid og ressurser brukes på å rydde plast på avveie. Strategier og planer legges for å øke gjenvinningsgraden, men samtidig skyter produksjonen i været. Nå må politikerne sette strengere krav bak planer og mål. Brems ned produksjonen av plast, nå!

Plast er laget for å vare. Inntil vi klarer å redusere produksjonen vil plasten ute i naturen fortsette å hope seg opp. Plast i naturen blir ikke borte, men som følge av vær og vind brytes den ned til småbiter. Når plasten brytes ned til mindre biter blir den vanskeligere å fjerne fra naturen, og den kan ende opp som mat for fisk og fugl. Mikroplast er definert til biter mindre enn 5 mm i diameter, mikrofiber kan defineres som mikroplast med en diameter mindre enn 20 mikrometer og en lengde på over 5 mm.

Plast og klima

Plast er ikke bare et avfallsproblem, plastforbruket fører også til store klimagassutslipp. Plast er et petroleumsprodukt og tilnærmet all plast som produseres i dag kommer fra råolje eller gass.

Klimagassutslippene skjer langs hele verdikjeden, i utvinning og videreforedling av råstoff, i transporten, i gjenvinningsprosesser og når plast går til forbrenning. De globale utslippene fra plastens totale verdikjede er sammenlagt på nivå med luftfarten.

Petroleumsindustrien dreier i økende grad investeringer inn mot økt plastproduksjon, og prognoser viser at den globale plastproduksjonen vil firedobles frem mot 2050.

Dersom denne prognosen slår til, vil plastproduksjon alene spise opp rundt 15 % av verdens totale karbonbudsjett som må overholdes om klimaendringene ikke skal bli for ødeleggende.

Produsentansvar gir ansvar for avfallshåndtering

Produsentansvar innebærer at produsenter og importører av produkter betaler for avfallshåndteringen av sine produkter. Ved å være medlem i et returselskap oppfyller produsentene sine plikter i henhold til forurensningsloven.

Myndighetene setter krav og rammer for returselskapene. Når det gjelder plast, har vi i Norge produsentansvarsordninger for plastemballasje, drikkeflasker og bildekk. Produsentansvar er en bra ordning i teorien, men i Norge fungerer det ikke bra nok fordi det ikke løses det grunnleggende problemet – at det produseres for mye plast.

«Gjennom en tilnærming som tar for seg hele livsløpet til plastprodukter og setter inn tiltak høyere opp i verdikjeden, kan en oppnå mer effektive og varige forbedringer. Mengden plastavfall må reduseres.»

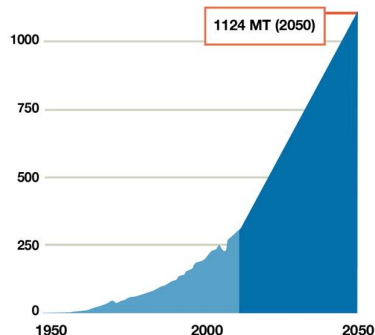
Dette er regjeringens egne ord. Naturvernforbundet forventer at myndighetene gjør nettopp det – setter inn tiltak som reduserer plastproduksjonen.

Den plasten som ikke er omfattet av en avfallsordning, er det ingen som betaler for og heller ingen som har noen incentiver for å redusere. Dette inkluderer blant annet emballasje fra netthandel, plast i produkter og plast fra fiskeri og oppdrett.

Plastproduksjon i verden.

Historiske tall for produksjon av plast 1950-2014 og prognoser fra 2014-2050.

Kilde: energi og klima. *Plast forsvinner først når vi brenner den. Jo mer plast vi produserer, jo større varig problem får vi. Vi må redusere produksjonen av plast, ikke øke den.*

Elastikk i sokker, jeans og annet tøy er plast og kan vanskelig resirkuleres. Mye ender derfor opp som mikroplast.

Naturvernforbundet krever

Storstilt gjennomgang av skatte- og avgiftssystemet

- Karbonavgift på import (CO2-avgift).
- Avgift på jomfruelig plast.

Ambisjose reduksjonsmål for plastproduksjon

- Kutte all unødvendig engangspast.
En rekke typer engangspast blir nå forbudt, men ytterligere produkttyper bør inkluderes. Disse forslås fordi det er plasttyper som ofte havner i naturen og som det finnes gode erstatninger for.
- Lær av andre land.
Sett ambisjose og konkrete mål for forbruksreduksjon for artikler med kort levetid.

Gi produsentene utvidet ansvar for egne produkter

- Forskriftsfeste produktansvar for all plast.
- Produsentansvaret må sikre at de faktiske kostnadene knyttet til innsamling, transport, sortering og materialgjenvinning av plastavfall blir dekket av produsentene.
- Faktiske kostnadene knyttet til innsamling, transport, sortering og materialgjenvinning av plastavfall blir dekket av produsentene.
- For spesielt forsøplende produkter, bør produsentene få ansvar for å begrense forsøpling og dekke kostnader til opprydning.
- Forbud mot salg av særlig plastforurensende tekstiler, dvs. tekstiler i plast der det lekkes ut miljøskadelige mengder mikrofiber og mikroplast ved bruk og vask.
- Krav om mikroplastfilter på nye vaskemaskiner.

Styrke oppfølging av miljøkriminell plastforsøpling

Regjeringen må prioritere forsøpling og oppfølging av forurensningsloven høyere slik at kommunene kan prioritere dette høyere.

- Det må settes av mer midler til oppfølging av forsøpling hos kommuner, statsforvaltere og Miljødirektoratet.
- Krav til grenseverdier for hvor mye plastpartikler klær og tekstiler kan avgi i bruk.
- Påbud om mikroplastfilter i alle vaskemaskiner.

Forbud mot helse- og miljøskadelige stoffer

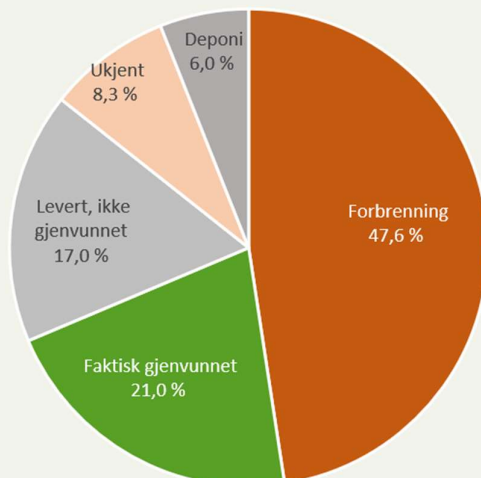
Miljødirektoratets liste over prioritert miljøgifter og andre stoffer må legges til grunn for forbud. Det haster mest å forby bromerte flammehemmere, klorparafiner, fluorerte miljøgifter (PFAS) og fosfororganiske stoffer.

Mikroplast ender opp i vann og jord. Noe er produsert som mikroplast, resten brytes ned til disse små partiklene.

Detta skjer med plastemballasjen

222.000 tonn plastemballasje leveres på det norske markedet hvert år. Av de 38 % som er sendt til gjenvinning, regner man at bare 21 % blir til ny plast

Plast har mange flotte egenskaper.

Materialet er lett, det er varig, det beskytter mat og medisiner. Miljø- og klimakonsekvensene er dessverre svært alvorlige og sterkt økende. Miljøkostnadene er ikke synlige i dagens verdikjede. Vi må derfor:

- Begrense bruken til der et er høyst nødvendig.
- Ha bedre oversikt over produksjon og bruk
- Sikre effektiv gjenbruk og forsvarlig avfallshåndtering ved å pålegge produsentene større ansvar for sine produkter.
- Pålegge avgift på bruken av ikke-resirkulert plast.

Syntetiske tekstiler - mikrofiber

Cirka 60 % av tekstilene våre er laget av plast, og andelen er ventet å øke opp til 75 % innen 2030. Volumet øker mer fordi andelen tekstiler av syntetiske materialer er økende. Polyester, elastan, polyamid, akryl m.fl. er alle laget av plast. De har ulike egenskaper, men felles for dem er at de lekker mikroplast både under bruk og ved vask.

Mikrofiber spres fordi fiber løsner i bruk og vask av syntetiske klær, og gjennom nedbrytning og fragmentering av syntetisk tekstilavfall som garn og tauverk fra fiske og havbruksnæringer. Globalt er søppelfyllinger en viktig kilde til spredning, fordi mikrofiber spres til jord og vann.

Det syntetiske tekstilmateriale som brukes mest er polyester etterfulgt av polypropylen, polyamid (nylon) og akryl som til sammen utgjør 98 % av alle syntetiske fibre.

Studier av mikroplast i havet viser at så mye som 20-35 % er mikrofiber fra syntetiske klær og tekstiler, og forholdet mellom de mikrofibrene som finnes der og den globale produksjonen er proporsjonale. Det er med andre ord mest avfall fra polyester. Enkelte studier tyder på at det er mer akryl i mikrofiberform enn andelen slike klær. Dette kan ha sammenheng med at dette materialet er relativt svakere og dermed lettere brytes ned ved vask og bruk.

Lær av andre land

Vi må sette ambisiøse og konkrete mål for forbruksreduksjon for artikler med kort levetid.

Sverige har bestemt seg for å kutte salget av engangskopper og engangsbeholdere til take-away mat med 50 % innen 2026.

I Norge har vi siden 2011 hatt mål om at veksten i avfallsmengdene skal være betraktelig lavere enn den økonomiske veksten. Dette målet har vi aldri nådd. Nå er det på tide at politikerne setter forpliktende lovfestede og konkrete mål for avfallsreduksjon.

Frankrike vedtok i 2020 at de skal redusere husholdningsavfallet med 15 % og næringsavfallet med 5 % innen 2030.

*Steng plastkrana! Vi må stanse produksjonen av plast hvis vi skal løse problemet.
Plast forsvinner ikke, den enten brennes eller brytes ned til mikroplast.*

Les mer:

www.naturvernforbundet.no/valg21

[Plastforurensing – Siste nytt – NRK](#)

[Plast og klima – to sider av samme sak – Energi og Klima](#)

[Fjern plasten - Et plastforsøplingsfritt nærmiljø - naturvernforbundet.no](#)

[Miljøgifter og andre prioriterte stoffer \(miljodirektoratet.no\)](#)